

חינוך לאהבת הארץ

(פעילות לתיכון וצעירים)

1. פתיחה: שאלה: מקום שאני אוהב בארץ, מקום שהוא בית עבורי, מקום שזכור לי מחוויות טיול.
2. עם שעוצב בגלות: חלקים ניכרים בתרבות העם היהודי שאנו מכירים עוצבו בזמן הגלות והושפעו ממצב קיומי זה. עם מפוזר, געגועים למולדת שאינה מוכרת, תרבות שאינה מחוברת למקום. ניתן לראות דוגמאות לכך בחגים:
  - שבועות – מ-'חג הקציר' ל-'חג מתן תורה'.
  - פסח – במקום הקרבת קורבן הפסח, ל-'שנה הבאה בירושלים'.
  - סוכות – יותר דגש על 'שמחת תורה' ופחות דגש על 'חג אסיף'.
  - ט"ו בשבט – מיום חישוב מעשרות פרי האילן ליום געגועים לא"י דרך סדר ט"ו בשבט ואכילת פירות.
3. לו היינו בארץ ישראל: קריאת טקסט על רבי מנדל.
  - איזה יחס לארץ מבטא הקטע?
  - מה השינוי שמייחל לו רבי מנדל? האם שינוי זה התקיים?
(עם הציונות, החזרה לארץ ממלאת את משאלתו של רבי מנדל)
  - האם שינוי זה הביא יחס אחר לארץ?
4. ארץ כבית/ ברל כצנלסון
  - מה משמעות ה-'בית'?
  - מה הקשר בין מקום פיזי וארץ לזהות? האם אתם חשים קשר כזה?
  - איפה ארץ ישראל או מקומות מסוימים בה בונים את זהותכם?
5. הכישרון לא"י/ דובי הלמן
  - מה נותנת חווית הטיול לקשר לארץ?
  - איך משפיע "חינוך דרך הרגליים" מדוע לדעת הכותב זה לא מספיק?
  - איזה קשר יש לבחורה מציפורי למקום? כיצד מתקיים קשר זה ללא הימצאות פיזית?
  - האם אתם שותפים לדאגתו של הלמן על הקשר של ילדיכם לארץ? איך יוצרים שורשים?
6. השביל הזה – נפשנו הוא. קריאה לסיום.

הדגשת החיבור שבין הליכה בשביל, לתוכן ערכי ורעיוני, ולדרך חיים.

המחנה אשר הקמנו, הטיוול
 אשר פרץ ועלה לגבולות
 הצפון, אל הרי נפתלי,
 רגלינו אשר דרכו בגלעד,
 שכבנו מוכי צהרים בנקרת
 סלע יוקד ומתנכר בערבות
 ים המלח, לכתנו המומים
 צחי צמא במדבר יהודה,
 עלותנו עליזים במשעולים
 הנחפזים של הרי הגליל
 ונשמנו את אוויר פסגת
 החרמון, ההרגשה אשר
 חישלתנו למראה הארץ
 אשר בעינה עומדת זה
 דורות – חלקה מעובד
 ורובה חרב, אדמה בלתי
 מסוקלת והריה טרשים,
 מעיינותיה נחסמו ודללו
 מימיה הפורצים ניגרים
 לשווא, ההרגשה למראה
 הספון בארץ ואפשרויות
 חייו בה – חיים להמוני
 ישראל הגולה בעבודה
 ובהתיישובות – כל אלה
 נמסכו ובאו אל נפשנו במשך
 שנים, טיפין טיפין, מהולים
 בעפר האדמה הזאת, והיו
 לקו מחשבה והתחנכות,
 לדרך חיים לתנועתנו בארץ.
 כך חיים אנו את הדברים.
 ...והרגשתנו: רק שביל כבשו
 רגלינו על פני שדות. רק
 זאת. אבל השביל הזה –
 נפשנו הוא. בברית הזאת
 קודשנו – אח, אחות –

חינוך לאהבת הארץ

”הכישרון לארץ ישראל” – זה הדבר שאני חי איתו עד
 כאב לעייפה זה ארבעים שנה. ועל זה אני בא לאמר משהו.
 [...] שהצטרפתי כחניך לתנועת ”המחנות העולים”
 התחלתי גם אני לחוות את ההתמודדות עם שאלת ארץ
 ישראל.

באותם ימים אפשר היה לראות את ירושלים העתיקה רק
 מנוטרדם ההרוסה ולהשקיף אל הארנון במשקפת, ובשילה
 הייתי שלוש-עשרה שנים מאוחר יותר. תודעת ארץ ישראל
 של ימי נעורי הייתה ארץ מחולקת מאד וחסומה בגבולות.
 אחר – כך באו הטיולים הגדולים, עם המחנכים הגדולים.
 בטיולים אלו למדתי את פשר ”ללכת שבי אחרייך”,
 ולמדתי גם שארץ ישראל איננה נרכשת ברגלים בלבד. כך
 קרה שקשרתי את עצמי לחבל הארץ הריק בו טיילנו, ושום
 דבר מאז לא בא לי בקלות, כשאני מסתובב עכשיו
 בקיבוצים שבהם קיימת שאלת הביטחון האישי, אני נזכר
 בחוויה של ההליכה לשם, לקצה ארץ ישראל, כדי לשבת
 בו. החוויה הייתה: ללכת למקום שאין בו, ואולי לא יהיה
 בו לעולם ביטחון בחיים, ומה שאפשר יהיה לעשות זה
 להיאחז בעקשנות באדמה, תוך כדי הסתכנות רבה.

אני זוכר שבמלחמת לבנון, בכניסה לצידון, עצרה את הגייפ
 שבו נסעתי ערבייה בת ארבעים וביקשה טרמפ, העלנו
 אותה ושאלנו: מאיפה את? היא אמרה: ”מציפורי”.
 שאלנו אותה: ”איך נראית ציפורי?” – היא תיארה
 במפורט כל אבן וכל עץ, היא מעולם לא ביקרה בציפורי.
 כל מה שידעה זה מה שסופר בבית מתוך הזיכרון הטבוע
 והלא נמחק, ותחושת השייכות לאדמה.

לעומתה, גם אם ארבעים שנה אנחנו יושבים על האדמה,
 עבורנו היא עדיין לא שייכת, אנו לא חלק ממנה, ובקלות
 אנו אורזים את חפצינו ועוברים למקום אחר, לארץ
 אחרת. עם-עולם, עם נודד. לא נוצרו שורשים, וזה הדבר
 שמדאיג אותי. [...]

לו היינו בארץ ישראל...

בסעודת פירות ארץ-ישראל
 בחמישה-עשר בשבט,
 ביקש רבי מנדל מקוצק
 מתלמידו רבי יצחק מאיר
 לדרוש מענייני דיומא.
 פתח רבי יצחק מאיר בפלפול
 בסוגיית הגמרא על ראש-השנה
 לאילן,
 שאל ותירץ, היקשה ופירק.
 אמר לו רבי מנדל: לו היינו
 בארץ-ישראל
 די היה לנו לצאת לשדות
 ולהתבונן באילנות
 כדי להבין מהו ראש-השנה
 לאילן, פשוטו כמשמעו.

לרבים רבים הבאים אלינו...
 או הילודים כאן – עדיין לא
 הפך החוף הזה בית. תפקידנו
 החינוכי הוא לעשות להם את
 הארץ הזאת ואת העולם
 הרוחני שהצמיח אותה, לבית
 שהנפש אחוזה ודבוקה בו.

ברל כנלסון

דובי הלמן

מתוך פתיחה ל-’בבריתך’, חוברת
 המחנות העולים, 1937,
 בנימין גלעד

